

Toespraak van mevrouw de vice-eerste minister
en minister van Justitie
Laurette ONKELINX

**Toespraak ter gelegenheid van het congres van 35 jaar
nationale Unie der Consulaire Rechters van België**

Palais des Congrès de Liège,
10 september 2004

Mijnheer de voorzitter,
Dames en heren voorzitters,
Dames en heren rechters in handelszaken,

Het is voor mij een groot genoegen wederom te zijn uitgenodigd ter gelegenheid van dit congres, waarop het vijfendertigjarig bestaan van de Unie der Consulaire Rechters van België wordt gevierd.

Ingevolge de drukke parlementaire agenda kon ik onmogelijk aanwezig zijn op 13 november vorig jaar om u persoonlijk mee te delen hoeveel belang ik hecht aan uw rol in de dagelijkse gerechtelijke administratie. U zult het dan ook niet erg vinden dat ik daarop terugkom.

Het beroep van rechter in handelszaken is voor u een tweede beroep, hetgeen niet wegneemt dat u het enthousiast en belangeloos uitoefent. Hieruit blijkt, zo nodig, dat de burgers een actieve rol kunnen spelen binnen de gerechtelijke instellingen zelf en aldus invulling kunnen geven aan het beginsel van de participatie van de burgers in de gerechtelijke werkzaamheden.

Uw aanwezigheid naast de beroepsmagistraat waarborgt een collegiale beslissing die voortvloeit uit de confrontatie tussen verschillende gezichtspunten. De beroepsmagistraat draagt zijn kennis van het recht en van de regels die de rechtspleging beheersen bij. U daarentegen verrijkt de gerechtelijke denkoefening vanuit uw concrete praktijkbeleving. U beschikt van nature over een bijzondere gevoeligheid voor de elementen van

het geschil waarin de justitiabelen zijn betrokken, vaak zonder dat zij daarvoor zelf hebben gekozen. U wordt immers met dezelfde realiteit geconfronteerd als zij. Met uw hulp kan de beroepsmagistraat de ruimere context zien en zich bewust worden van de onderliggende belangen van het geschil.

Ten slotte waarborgt uw optreden naast de beroepsmagistraat een justitie die dicht bij de justitiabelen staat, een justitie die rechtstreeks in verbinding staat met de realiteit waarmee zij wordt geconfronteerd.

Wees ervan overtuigd dat ik mij terdege bewust ben van het belang van uw werkzaamheden met het oog op een kwalitatief hoogstaande, open en moderne justitie. Ik wens dat deze vruchtbare relatie tussen de gerechtelijke wereld en de praktijk kan worden voortgezet en uitgediept.

Ik ken uw bezorgdheid in dit verband. Uw voorzitter brengt mij daarover geregeld verslag uit. Ik kan u verzekeren dat hij kosten noch moeite spaart om een nauwe dialoog tussen uw Unie en mijn team te voeren. Ik wil dat u weet dat ik veel belang hecht aan die contacten en erop zal toezien dat zij nog worden uitgebreid. Als volwaardige actoren van de gerechtelijke instellingen bent u het best in staat de vragen te formuleren die betrekking hebben op uw ambt en op uw statuut.

Eén van uw bekommernissen is dat de benoemingsprocedures soms te lang zijn en de goede werking van de rechtscolleges waarvan u deel uitmaakt, schaden, hetgeen voor u een soms

moeilijk beheersbare werkvermeerdering met zich brengt. Ik zal dan ook met de andere betrokken ministers onderzoeken op welke wijze de termijnen zo veel mogelijk kunnen worden ingekort. Hierdoor zullen de nieuwe kandidaten voor het ambt van rechter in handelszaken sneller de personeelsformatie van uw respectieve rechtscolleges komen versterken en zullen de ongemakken verbonden aan de vervanging van een rechter in handelszaken worden beperkt.

In dit verband heb ik sedert mijn indiensttreding erop toegezien dat de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek worden opgeheven waarin werd gesteld dat de benoemingen moesten worden bekendgemaakt voor het einde van het gerechtelijk jaar. Anders kon een lekenrechter zijn ambt bij de aanvang van het volgend gerechtelijk jaar niet opnemen. Deze bepaling uit een ander tijdperk behoorde niet langer in het Gerechtelijk Wetboek te staan.

Daarnaast heb ik eveneens de maatregel opgeheven naar luid waarvan rechters in handelszaken die de leeftijd van 67 jaar hadden bereikt, niet langer mochten zetelen, terwijl velen onder u zich juist dan aan hun tweede beroep kunnen wijden. Ik weet maar al te goed in hoeverre deze maatregel kwetsend overkwam voor diegenen onder u die erdoor werden getroffen.

Ik had u trouwens aangekondigd dat ik voornemens was de personeelsformatie van de rechters in handelszaken uit te breiden. De belangrijke, in 1997 doorgevoerde hervorming van het faillissementsrecht en van het gerechtelijk akkoord heeft immers de werklust van de rechtbanken van koophandel aanzienlijk

verhoogd, in het bijzonder die van de rechters in handelszaken. Thans wordt aangenomen dat die verhoging van de werklust werd onderschat. Bovendien werd de personeelsformatie van de beroepsmagistraten in 1998 herzien zonder dat die uitbreiding gepaard ging met een vermeerdering van het aantal rechters in handelszaken. Deze situatie heeft geleid tot een nog groter gebrek aan evenwicht in de rechtscolleges die bij die vermeerdering waren betrokken. Ik heb dan ook mijn administratie eind 2003 ermee belast een grootschalig onderzoek te voeren bij alle rechtbanken van koophandel van het Koninkrijk. De resultaten ervan zijn geanalyseerd en een voorontwerp van wet is door de Ministerraad van 9 juli laatstleden goedgekeurd en vervolgens voorgelegd aan de Raad van State, die onlangs zijn advies heeft gegeven. Dit voorontwerp van wet zal zeer binnenkort bij het Parlement worden ingediend. Ik heb rekening gehouden met de wensen die werden geuit naar aanleiding van het onderzoek. Het voorontwerp kan overigens nog worden aangepast op grond van de mij reeds meegedeelde updates en van de updates die ik binnenkort zal ontvangen. Ik heb de Nederlandstalige en Franstalige conferenties van de voorzitters van de rechtbanken van koophandel, evenals de voorzitter van de rechtbank van koophandel van Brussel immers verzocht mij in kennis te stellen van de eventuele wijzigingen van de informatie die mij eind 2003 is verstrekt.

Door die maatregel heb ik, naast een betere verdeling van de werklust, hetgeen meer dan nodig was, tevens het ambt van rechter in handelszaken aantrekkelijker willen maken. Uiteraard ben ik mij ervan bewust dat, wat ook uw beroepsactiviteit moge

zijn, uw tijd kostbaar is en dat van u niet meer kan worden geëist dan hetgeen u redelijkerwijze op zich kunt nemen. De vermeerdering van het aantal rechters in handelszaken zal potentiële kandidaten stimuleren om de stap te zetten en zich volledig in te zetten voor dit ambt. Op termijn gaat het erom de blijvende goede werking van de rechtbanken van koophandel te waarborgen.

De figuur van de lekenrechter is een klinkend antwoord op het te vaak aan het adres van justitie gemaakte verwijt dat zij in haar ivoren toren zit opgesloten.

Ik heb u zonet erop gewezen dat de samenwerking tussen beroeps- en lekenrechters mijns inziens een justitie waarborgde die dichterbij de justitiabelen staat.

Ook de justitiabelen zelf delen die mening!

Uit een studie, die nauwelijks een jaar oud is en werd uitgevoerd door de Universiteit van Leuven en de Université de Liège, bleek dat de meerderheid van de ondervraagde personen geen of eerder weinig vertrouwen hadden in justitie. Het systeem van samenwerking tussen beroeps- en lekenrechters kende evenwel veel bijval, want drie vierde van de ondervraagde personen sprak zich hierover positief uit.

De informatie waarover ik beschik en die door de pers trouwens onlangs is overgenomen, toont aan dat deze vaststelling nog

steeds actueel is. Bijgevolg heb ik besloten een stap in die richting te zetten.

Ik kondig dan ook met veel plezier aan dat ik voornemens ben aan de Regeringsleden een voorontwerp van wet voor te stellen dat ertoe strekt het ambt van raadsheer in handelszaken bij de hoven van beroep in te stellen.

Het betreft een maatregel die uw vertegenwoordigers mij hebben voorgesteld bij mijn indiensttreding en waarvoor ik onmiddellijk veel voelde. Nadat ik de tijd had genomen om dit voorstel te onderzoeken, ben ik tot de conclusie gekomen dat een dergelijke maatregel uitsluitend een meerwaarde kon betekenen voor de kwaliteit van de rechtsbedeling in de hoven van beroep in handelszaken. Aldus zullen deze hoven nuttig gebruik kunnen maken van uw deskundigheid, uw engagement en uw ervaring.

De grondwettelijke bezwaren die een dergelijk initiatief opriep in de periode waarin het Gerechtelijk Wetboek werd opgesteld, zijn vandaag niet langer relevant. De rechtbanken van koophandel hebben ruimschoots bewezen hoe goed zij functioneren. Overigens zetelen er reeds raadsheren in sociale zaken in de arbeidshoven en kan in dat geval worden gesproken van een overtuigend succes. Er is dus geen enkele reden meer om de justitiabelen uw optreden te ontzeggen.

Ik weet tevens dat u veel aandacht besteedt aan de opleiding als rechter. Ik kan u medelen dat ik aan de Regering heb voorgesteld

een opleidingsinstelling op te richten voor het gerechtelijk personeel, zowel voor de magistraten, beroepskrachten of leken, als voor de niet-magistraten. Het is de bedoeling te streven naar een zo groot mogelijke coherentie inzake de diverse opleidingen die aan alle leden van de gerechtelijke wereld worden verstrekt. Ik ben ervan overtuigd dat die coherentie de kwaliteit van de rechtspraak ten dienste van de burgers enkel kan verbeteren.

Deze instelling kan echter niet alle opleidingen verzorgen. Het zal dan ook meer specifieke opleidingen financieren voor bepaalde gerechtelijke actoren, zoals de opleidingen die thans worden georganiseerd door de Unie der Consulaire Rechters van België. De meer bijzondere aspecten van uw ambt kunnen bijgevolg worden ontwikkeld op grond van uw behoeften en uw verwachtingen.

Onder de hervormingen die zich aankondigen, haal ik er het gerechtelijk akkoord uit. Zonder afbreuk te willen doen aan het belangrijke werk van de wetgever in 1997 en zonder de daaraan verbonden successen te minimaliseren, kan worden gesteld dat met de wet niet de vooropgestelde doelstellingen zijn verwezenlijkt: zo veel mogelijk ondernemingen met tijdelijke financiële moeilijkheden redden.

Het werk van de wetgever van 1997 moet dan ook worden voltooid. De sedert de inwerkingtreding van de wet opgedane ervaring biedt de wetgever vandaag de nodige stof tot nadenken om dit initiatief tot een goed einde te brengen. Op mijn verzoek heeft de Vereniging van Belgische Ondernemingen ermee

ingestemd om een reflectiegroep in te stellen die is gemachtigd om concrete hervormingsvoorstellen te formuleren.

Ik wil dat een dergelijke hervorming wordt gedragen door een zo groot mogelijke consensus. Het is immers uiterst belangrijk en in het belang van allen dat een dergelijke hervorming zo spoedig mogelijk wordt afgerond. Zonder vooruit te lopen op de resultaten van deze denkoefening, is het mij ter ore gekomen dat met betrekking tot verschillende hervormingsvoorstellen tot mijn verheugenis reeds een akkoord bestaat. Ik zal uiteraard alles in het werk stellen opdat deze hervorming zo spoedig mogelijk wordt afgerond.

Ik zou van deze gelegenheid eveneens gebruik willen maken om het met u te hebben over een onderwerp dat mij na aan het hart ligt, te weten de bemiddeling. Eind juni 2004 werd immers een voorstel van wet goedgekeurd in de Kamer, waarover bij de opening van het parlementaire jaar zal worden gedebatteerd in de Senaat. Dat voorstel, waaraan ik heb gewerkt in nauwe samenwerking met de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, geeft aan de actoren van justitie en aan de justitiabelen een nieuw instrument om hen te helpen hun conflicten op te lossen. Deze nieuwe weg biedt tal van voordelen: het is een oplossing waarover de partijen hebben onderhandeld en die zij hebben aangenomen. Daardoor worden de sociale problemen veroorzaakt door het geschil aanzienlijk verminderd. Bovendien worden die akkoorden waarover werd onderhandeld meestal vrijwillig ten uitvoer gelegd, waardoor geen gebruik moet worden gemaakt van een procedure tot tenuitvoerlegging, een

echt proces in het proces. Ten slotte leidt de bemiddeling over het algemeen tot een oplossing binnen zeer korte termijnen in vergelijking met de termijnen bij een gerechtelijke procedure.

Die hervorming zal evenwel geen concrete vorm aannemen indien zich geen verandering voordoet in de geest van alle actoren van justitie. U bevindt zich in dit verband op de eerste rij: de rechter zal immers de mogelijkheid krijgen aan de partijen een bemiddelingsprocedure voor te stellen. Als rechter die voortdurend in contact staat met de concrete realiteit, behoort u tot de personen die het best in staat zijn te merken, enige procedurele schijn buiten beschouwing latend, wanneer een bemiddeling zou kunnen leiden tot een snellere, efficiëntere en nuttigere oplossing voor de partijen. Dankzij uw bijzondere gevoeligheid kunt u zo de justitiabelen de kans geven te ontsnappen aan een gerechtelijke procedure, waarin een logica van “alles of niets”, van winnaar en verliezer wordt gehanteerd. In de toekomst zal een belangrijke taak op uw schouders rusten, en ik weet dat ik op uw praktische aanleg en uw deskundigheid kan rekenen om aan de bemiddeling de plaats te geven die zij verdient in onze structuren voor de oplossing van conflicten.

Ik sluit af met een ander onderwerp dat mij na aan het hart ligt. Meer dan een jaar geleden heb ik decaan Georges de Leval en stafhouder Fred Erdman ermee belast de Justitiedialoog te organiseren. Met die ruime raadpleging werd beoogd het advies in te winnen van de actoren van justitie, waartoe u behoort. Het verslag wordt binnen enkele dagen gepubliceerd. Het is het resultaat van intensief luisteren, nadenken en analyseren. Het

dynamisme van de opstellers, hun buitengewone openheid van geest en hun perfecte kennis van de gerechtelijke wereld hebben het hen mogelijk gemaakt de situatie van justitie uiterst nauwkeurig te onderzoeken. De grote relevantie van hun vaststellingen kan niet anders dan tot handelen aanzetten. Bovendien werden zeer veel voorstellen gedaan met maar één enkel doel: het belang van de justitiabelen.

Dat buitengewone werk buiten beschouwing gelaten, heeft de Justitiedialoog een mijns inziens zeer belangrijk element aan het licht gebracht: de onvoorstelbare positieve energie die leeft bij de actoren van justitie om haar beter, toegankelijker en rechtvaardiger te maken.

De geest van openheid en van dialoog was een enorm succes.

Zodra het verslag is ingediend, wil ik de dynamiek voortzetten en alles in het werk stellen om tot de kern ervan te komen. Hoe zouden wij nu immers kunnen stoppen, terwijl wij alle potentiële synergieën zien die de kwaliteit waarborgen van de hervormingen die moeten worden doorgevoerd.

Daarom reken ik op al diegenen onder u die wensen deel te nemen aan deze immense taak die de modernisering van justitie vormt. Uw inbreng is waardevol en ik ben steeds bereid te luisteren naar diegenen die mij willen helpen om ertoe bij te dragen.

Ik dank u.

Laurette ONKELINX